

Revizijsko poročilo

Viri

Izvirna izdaja Gallusove zbirke motetov *Opus musicum*, za katero je poskrbel skladatelj sam, natisnil pa praški tiskar Georg Nigrin (Jiri Černy, ?—1606), obsega osem zvezkov po glasovih in štiri dele, ki ustrezajo štirim delom brevirja. Redaktorju je bil za predlogo primerek v Glasbeni zbirki Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, za pričujoči zvezek prva knjiga, ki je izšla leta 1586 in ima naslednji naslov: TOMVS PRIMVS / MVSICI OPERIS HARMO- / NIARVM QVATVOR, QVINQVE, SEX, OCTO / ET PLVRIVM VOCVM, QVAE EX SANCTO CATHOLICAE / ECCLESIAE VSV ITA SVNT DISPOSITAE, UT / omni tempore inseruire queant. / Ad Dei Opt: Max: laudem et Ecclesiae sanctae decus. / Incipit pars Hiemalis. / AVTHORE / Iacobo Handl. / TENOR. / PRAGAE. TYPIS GEORGII NIGRINI. Anno M. D. LXXXVI. V primerku, ki je v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani in sodi med njene dragocenosti, je neznana roka večče popravila vrsto tiskovnih napak.

Redaktorju je bila nadalje na voljo tudi druga izdaja zbirke *Opus musicum*, ki sta jo v letih 1899—1919 v šestih delih objavila Emil Bezecny in Josip Mantuani v zbirki *Denkmäler der Tonkunst in Osterreich* (zvezki VI, XII, XV, XX, XXIV, XXVI). Ta izdaja ima v prvem zvezku odličen Mantuanijev uvod v Gallusovo življenje in v drugem pregled njegovih skladb, revizijsko poročilo je delo Bezecnyja, Mantuani pa je poiskal besedilne in glasbene vire Gallusovih motetov. Izdaja je v obliki partiture. Ohranila je stare ključe in izvirne notne vrednosti, dodala pa taktnice.

Kot subsidiarni vir je redaktorju služilo še delo Lucijana Marije Skerjanca *Kompozicijska tehnika Jakoba Petelina—Gallusa* (Ljubljana 1963), čez 400 strani obsegajoča monografska študija z analizo vseh motetov zbirke *Opus musicum*.

Pričujoča izdaja te Gallusove zbirke je tako tretja po vrsti. Izhajala bo po razdelkih njenih štirih knjig, dokončana naj bi bila za štiristoletnico skladateljeve smrti leta 1991.

Načela

Moteti so transkribirani v moderne ključe, v violinski za sopran in alt, violinski z označbo oktavnega znižanja za tenor in v basovski ključ. S tem je zborom omogočena neposredna uporabnost zbirke. Ohranjene so izvirne lege glasov, a izvajalcem je seveda dopuščena izbira najustreznejše tonske višine.

Notne vrednosti so reducirane v razmerju 1:2, tako v dvodelni kot tridelni menzuri. Kakor višina tona pa je tudi agogika vprašanje interpretacije, zlasti v odnosih med dvodelnimi in tridelnimi dobami (Tempus perfectum, Tempus imperfectum).

Namesto taktnic so v tej izdaji uporabljene menzurne črte. Postavljene so med črtovja in služijo le za orientacijo in lažje vsklajevanje glasov.

Izvirne ligature so označene z oglatim, dodane ligature — v primerih, ko vrednost note sega čez menzurno črto — pa z okroglim vezajem.

Ohranjena je Gallusova označitev motetov z rimskimi številkami, dodan pa je naslov, to je prvi verz ali prve besede moteta, kot je to razvidno iz *Indexa harmoniarum*. Prav tako je pri vsakem motetu dodano skladateljevo ime.

Ohranjeni so nazivi posameznih glasov, dasi bolj kažejo na njihovo notranjo odvisnost in razmerje kot na absolutno vrednost. Posebno velja to za motete, ki so pisani »ad aequales«.

Na začetku vsake skladbe so incipiti, ki prinašajo izvirne ključe, izvirno menzuro in prve notne znake v njihovi izvorni obliki.

Kjer ima Gallus samo znak za ponovitev besedila, je v tej izdaji besedilo izpisano in postavljeno v okrogle oklepaje.

Akcidence v črtovju so tiste, ki jih ima skladatelj v izvorni izdaji. Izjema v tem pogledu je samo višaj pred *h*, ki je bil pred tem znižan; ta višaj je spremenjen v razveznik, kot je današnja praksa, predvsem v modusih, ki so transponirani za kvinto navzdol. Vse predlagane akci-

dence, dopolnilne ali opozorilne, so nad črtovjem, tako tiste akcidence, ki jih zahtevajo melodični postopki pri določenih modusih (*b-h*, *f-fis*, *g-gis*), kot tiste, za katere je avtor predpostavljal, da jih bodo naredili pevci sami, saj pravi K. Jeppesen o nekem primeru: »This rule was so well known that the composers often did not write in the flat at all but assumed that the singer would introduce it himself« (Counterpoint, Englewood Cliffs 1965, 73). Podobno opozarja tudi Škerjanc že pri prvem motetu: »Tako ravna tudi Gallus in pri tem celo opušča zaznamovanje harmoničnih sprememb; ravnanje je bilo očitno pevcem že tako v krvi, da so sami pravilno nadaljevali, ne da bi bili na malenkosti še posebej opozorjeni« (Op. cit., 60). Sukcesivna prečja so v izdaji ohranjena kot v originalu, simultana prečja so v revizijskem poročilu obravnavana posebej.

Akcidenca je po pravilu Gallusove dobe veljala za določeno noto toliko časa, dokler ni nastopila druga. Če je bila pri ponovnem nastopu določene note akcidenca spet zaželeno, jo je bilo treba ponoviti. To je v tej izdaji ohranjeno. Če vrednost ponovljene note seže čez menzurno črto, se akcidenca ponovi nad črtovjem.

Pombe

- I. *Aspiciens a longe*
T.12: v izvorni izdaji simultano prečje med tenorjema, prvi poje h, medtem ko drugi drži b. Bezceny je to mesto ohranil nespremenjeno, vendar s pripombo: »Es liesse sich in diesem Falle durch Hinzufügung einer halben Pause im Tenor des zweiten Chores abhelfen.« V pričujoči izdaji je prečje odpravljeno tako, kot priporoča Škerjanc: tenor drugega zbora ima na drugo polovinko d namesto b.
- II. *Venite ascendamus ad montem Domini*
T.13—14, A I: v izvorni izdaji manjka enotaktna pavza.
T.80, A II: v izvorni izdaji je prva nota g, kar je očitna pomota.
- III. *Veni Domine, et noīi tardare*
V izvorni izdaji je A I brez menzuralnega znaka.
- IV. *Vox clamantis in deserto*
T.5, C II: zadnja nota je v izvorni izdaji c namesto b, kar je pomota.
T.12, T I: v izvorni izdaji četrta nota a namesto b.
- V. *Laetamini cum Ierusalem*
T.9—12, C I: v prvem natisu manjkajo dvotaktne pavze.
T.39 in dalje, T II: v izvorni izdaji namesto »sine fine« besedi »in aeternum«.

- VI. *Propter Syon non tacebo*
T.8, B I: v prvi izdaji manjka poltaktna pavza.
T.17, T II: v prvi izdaji manjka enotaktna pavza.
T.18—19, T II: v izvorniku h-c-h, s tem vzporedne oktave s C II, zato bolje d-e-d. Enako na vzporednem mestu v t. 19—20 v prvem zboru.
T.24, C II: v izvorni izdaji manjka poltaktna pavza.
T.26, C II: v izvorni izdaji c-h, kar je očitna napaka.

- VII. *Iocundare filia Syon*
V prvem delu se aleluja iz t. 45—53 ponovi v t. 53—61, le da cantusa in tenorja zamenjata vlogi. Enako v drugem delu v t. 32—40 oziroma 40—48. Akcidence nad črtovjem so prirejene po teh vzporednih mestih.
Secunda pars:
T.4, C I: v prvi izdaji dve polovinki, a zaradi T I sta boljši četrtniki.
T.33, C II: v prvi izdaji tekst napačno podložen, popravljeno po vzporednih mestih.
T.41, C II: v prvi izdaji je zadnja nota c namesto a, kar je v primerku, ki ga hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, z roko popravljeno. Da je a pravilen, se vidi iz sekvence.
T.44, T I: v prvi izdaji je g četrtnika, a iz sekvence se vidi, da je pravilna polovinka.

- VIII. *Ierusalem gaude gaudio magno*
T.36, C II: h glede na vzporedno mesto v t. 46.
T.43, C I: fis glede na vzporedno mesto v t. 33.

- IX. *Prope est ut veniat tempus eius*
T.12, A II: v izvorni izdaji je prva nota e; tiskarski pogrešek.

- X. *Rorate coeli desuper*
T.9, C II: v izvorni izdaji manjka poltaktna pavza.

- XII. *Laetentur coeli et exultet terra*
T.7, A I: v izvorni izdaji manjka poltaktna pavza.

- XIII. *Utinam dirumperes coelos*
Secunda pars:
T.3, C: v prvi izdaji namesto polovinske oziroma poltaktne osminska pavza.
T.5, B I: v prvi izdaji je četrta nota d. V ljubljanskem primerku je z neznano roko popravljena v e, a to povzroča vzporedne oktave s cantusom. Bezceny ima na tem mestu c, kar je najbolje. Tako tudi v tej izdaji. Enako na vzporednem mestu v t. 20.
T.10: v izvorniku simultano prečje med altusom in tenorjem I. Bezceny ga je popravil z razvez-

nikom nad zadnjima dvema notama v altusu (c-c), a s tem onemogočil melodično figuro. Zato je morda bolje, da tenor I poje v tem taktu e in se šele v naslednjem spusti na c. T.18, T II: tretja in četrta nota sta v prvi izdaji v vrednosti četrтинke in ne osminki.

XVII. *Veni redemptor gentium*

T.14, A: v prvi izdaji zelo verjetno manjka besedilo, že zaradi tonov f-f (morda vir-gi-i-nis).

XIX. *Ecce Dominus
veniet et omnes sancti*

T.10, T I: v izvorni izdaji manjka poltaktna pavza.

Secunda pars:

T.21, T I: v izvorni izdaji manjka poltaktna pavza.

XX. *Canite tuba in Syon*

T.1, C: v prvi izdaji je zadnja nota c. Tiskarski

pogrešek.

T.40, Vagans: v prvi izdaji je zadnja nota četrтinka.

T.41, T: zadnja nota v prvi izdaji je a, kar je pomota.

XXI. *Obsecro Domine
mitte quem missurus es*

T.43, A: v prvi izdaji manjka druga nota (f), morda je v ljubljanskem primerku izbrisana.

XXIII. *Ierusalem cito veniet salus tua*

Secunda pars:

T.33, T: na vzporednem mestu v t. 39 prvega dela a namesto f.

T.35, A: fis glede na vzporedno mesto v t. 41 prvega dela.

XXV. *Sapientia clamitat in plateis*

T.9, C: v izvorni izdaji je tretja nota f, nedvomno tiskarska napaka.